

■ Interview

'Op de Rijksrecher

'Er zijn talrijke manieren om de Rijksrecherche te controleren'

che mag niets aan te merken zijn'

Harm Trip is de nieuwe directeur van de Rijksrecherche. Hij vindt de organisatie een opsporingsdienst als elke andere, maar waar wel speciale eisen aan de rechercheurs worden gesteld.

Tekst: Hans Schaafsma

Foto: Rob Keeris

De Rijksrecherche bestaat dit jaar 110 jaar. U bent sinds 1 februari directeur van de Rijksrecherche. Wat wilt u veranderen?

“Allereerst zoekt de Rijksrecherche nadrukkelijk de samenwerking met andere partners. De ramen moeten open. De Rijksrecherche was lang een gesloten bolwerk, maar dat is al een aantal jaren niet meer zo. Dat imago kleeft nog wel aan ons en daar wil ik vanaf.

Om de mobiliteit te stimuleren, laten we rijksrechercheurs stage lopen bij regiokorpsen en andere opsporingsdiensten. Omgekeerd geven we hen gelegenheid bij ons stage te lopen. Rijksrechercheurs bleven in het verleden vaak lang bij de Rijksrecherche. Werken bij de Rijksrecherche vind ik niet per definitie een *life time employment*. Ik vind het helemaal niet verkeerd als rijksrechercheurs na een aantal jaren overstappen naar een politiekorps of een bijzondere opsporingsdienst. Vanwege het leeftijdsverloop had de Rijksrecherche het afgelopen jaar al veel instroom van jonge rechercheurs, dat zijn dan wel mensen met veel recherche- en levenservaring. Als je bij een opsporingsdienst als de Rijksrecherche werkt – met een taakveld dat veel gevoeligheden kent – moet je immers het recherchevak tot in alle finesses beheersen.”

Zijn onderzoek van de Rijksrecherche moeilijk te controleren of is dit beeld onjuist?

“De rechtsgang die mogelijk volgt op een rijksrechercheonderzoek verschilt niet met de rechtsgang van andere rechercheonderzoeken. De verdediging van de aangeklaagden krijgt altijd het complete procesdossier overhandigd. Het Openbaar Ministerie (OM) is eigenaar van de stukken en stelt ze ter beschikking. De terechtzitting waarbij het Rijksrechercheonderzoek aan de orde komt, is over het algemeen openbaar. Bovendien is er altijd een hoger beroep mogelijk. Daarnaast kun je een klacht indienen tegen gedragingen van de Rijksrecherche, die vervolgens onderzocht wordt door een onafhankelijke klachtencommissie. Als je het niet eens bent met de beslissing van het OM om niet te vervolgen, want dat komt ook voor, kun je een klacht ex. artikel 12

Sv indienen bij het Gerechtshof om de beslissing van het OM aan te vechten. Er zijn dus talrijke manieren om de Rijksrecherche en het OM te controleren.”

Een aantal jaren geleden speelde de zaak Moravia Ramsahai. Ramsahai kwam om het leven door een politiekogel. Hij was gewapend en verzette zich tegen zijn aanhouding. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EVRM) in Straatsburg beoordeelde dit rijksrechercheonderzoek als inadequaat en onvoldoende onafhankelijk. Waar had dat mee te maken?

“Allereerst heb ik niet het beeld dat het Rijksrechercheonderzoek als inadequaat is beoordeeld. In die zaak heeft de rechter uitgesproken dat onpartijdigheid essentieel is. Dat brengt met zich mee dat de Rijksrecherche na een incident zeer snel ter plaatse moet zijn. Het is niet de bedoeling dat er al allerlei handelingen zijn verricht door het lokale politiekorps of anderen. In dit geval heeft het een groot aantal uren geduurd voordat de Rijksrecherche is gebeld. De criteria voor inzet van de Rijksrecherche waren toen onvoldoende duidelijk, deze zijn inmiddels gewijzigd. Als wij pas na een paar uur gebeld worden, kan er al veel zijn veranderd op de plaats delict op het moment dat wij arriveren. De technische recherche (TR) van het betreffende korps heeft dan misschien al technisch onderzoek gedaan. Dat kan tegenwoordig niet meer. Bij onze onderzoeken maken we gebruik van TR's van de politiekorpsen, waarbij we ervoor waken dat het nooit een TR is van het korps dat we onderzoeken.”

Hoe is de samenwerking met de Bureaus Interne Onderzoeken (BIO's) van de korpsen?

“Gelukkig heeft ieder politiekorps tegenwoordig een eigen BIO. Soms heet zo'n bureau ook wel Bureau Veiligheid en Integriteit. Met al deze bureaus hebben wij frequent contact. Een BIO is ook altijd onze ingang in het korps. Zij weten wat er in de haarvaten van het korps speelt en hoe de hazen lopen. Wij krijgen ook vaak ondersteuning van BIO-medede-

>>

■ Interview

>> werkers bij ons onderzoek. Het is dan nadrukkelijk wel zo dat het onderzoek onder leiding staat van de Rijksrecherche om de onpartijdigheid te bewaken.”

De BIO's van de korpsen hebben de gewoonte om de onderzochte mensen na afloop van het onderzoek een bezoek te brengen om erover na te praten. Waarom doet de Rijksrecherche dit zo weinig?
“Wij doen het niet zo vaak als de BIO's en als we een gesprek aangaan, doen we dat altijd samen met een BIO. We leggen dan uit hoe we het onderzoek hebben gedaan en welke afwegingen we hebben gemaakt. Het verschil tussen ons en de BIO's is dat de meeste BIO's een integriteitbevorderende taak binnen het korps hebben; de Rijksrecherche is vooral een opsporingsdienst. Het hoort dus niet echt bij onze taak, maar we zullen dat in de toekomst wat mij betreft vaker gaan doen.”

In het beleidsplan 2003-2007 staat dat de Rijksrecherche dient te excelleren in strafvordering. Hoe geeft u hier vorm aan?
“Om te beginnen komen rijksrechercheurs binnen met heel veel recherche-ervaring. Wij sturen ze vervolgens naar de Vrije Universiteit om een jaar lang onderwijs te volgen op academisch niveau.

Op tal van terreinen hebben we een samenwerkingsverband gecreëerd met de korpsen. Dit geldt bijvoorbeeld voor zedenzaken. Maar ook laten wij onze digitale rechercheur vakinformatie over de nieuwste technieken uitwisselen met collega's van bijvoorbeeld een afdeling digitale recherche van het korps Rotterdam of het KLPD.

In het kader van het programma Versterking Opsporing en Vervolging sluiten wij nadrukkelijk aan bij de politie. Toch is die samenwerking niet altijd gemakkelijk vanwege onze bijzondere positie. Je zoekt contact met politiekorpsen om samen te werken, maar je onderzoekt ook die korpsen zelf. Hetzelfde geldt voor de bijzondere opsporingsdiensten. Overall werken mensen die wel eens in de fout gaan. Daar zit wrijving, maar zolang je professioneel te werk gaat, hoeft dat geen probleem te zijn.”

De Rijksrecherche doet veel onderzoeken, waaronder bijvoorbeeld het bouwfraudeonderzoek. Heeft de Rijksrecherche wel genoeg capaciteit voor al deze onderzoeken?

“Van het bouwfraudeonderzoek hebben we alleen dat deel onderzocht dat betrekking had op de ambtenaren die zich zouden hebben laten omkopen. Het toenmalige landelijke researcheteam (LRT), nu de Nationale Recherche (NR), heeft de ondernemers onderzocht.”

Waarom kon de NR niet het hele onderzoek doen?

“Dat zou op zich nog wel kunnen, maar de Rijksrecherche heeft meer expertise in huis op het terrein van corruptiebestrijding. Dat is nu eenmaal onze *core business*, waarmee ik zeker niet op de kwaliteit van de NR wil afdingen. Politieke gevoeligheid, zeg maar politiek afbreukrisico is voor het OM een ander belangrijk argument de Rijksrecherche in te zetten, zeker als de integriteit van hooggeplaatste ambtenaren in het geding is.”

Toch deed de Rijksrecherche vroeger zo veel zaken dat de capaciteit onder druk kwam te staan. Zaken bleven liggen of vorderden erg traag. Hoe gaat dat nu?

“We doen gemiddeld iets meer dan honderd onderzoeken per jaar, conform de richtlijn van het College van procureurs-generaal die er nu ongeveer een jaar ligt. Voorheen was het inderdaad zo dat we meer onderzoeken aannamen dan we aankonden. Dat heeft ons imago geen goed gedaan. Als we nu een onderzoek aannemen, doen we het goed. Bij tekort aan capaciteit kan het zijn dat we het onderzoek niet doen. Vaak doen politiekorpsen of andere opsporingsinstanties dan het onderzoek.”

Moet de Rijksrecherche niet worden uitgebreid?

“Wat mij betreft zou dat moeten, ja. Ik ben hierover ook al in gesprek met het College. Bij mijn installatie vorige week heeft procureur-generaal Bolhaar, ten overstaan van een volle zaal, gezegd dat hij zich sterk zou maken voor uitbreiding van de Rijksrecherche. Dat was dus niet zomaar een uitspraak. Naarmate de overheid meer aandacht heeft voor integriteit, stijgt het aantal meldingen van misstanden. Dat is goed, omdat hieruit blijkt dat integriteit beter bespreekbaar is geworden en ook meer wordt gemeld, de zogenaamde *dark numbers* worden zichtbaar.

Als je als Rijksrecherche pretendeert al dit soort ingewikkelde en gevoelige onderzoeken aan te kunnen, moet je goed opgeleide mensen hebben. Die hebben we op dit moment. Naast de eerder genoemde VU-opleiding worden sommige rechercheurs ook opgeleid tot recherchekundige. Onze rijksrechercheurs krijgen ten opzichte van de rechercheurs van de korpsen een kwalitatief hoge opleiding en dat wil ik zo houden. De regionale recherches leiden hun mensen onder invloed van het programma Versterking Opsporing en Vervolging ook steeds beter op. Onze effectieve capaciteit zal naar beneden gaan naarmate we meer mensen naar school sturen. Dit is een voortdurend proces. Daarom vind ik dat capaciteitsuitbreiding op zijn plaats is.”

In het beleidsplan 2003-2007 staat dat de Rijksrecherche geen onderzoeken doet naar misstanden bij de provincie en de waterschappen. Hoe komt dit?

“Dat is niet ons beleid en ik weet niet of dat ooit zo geweest is. Sinds de beroemde rede van voormalig minister van Binnenlandse Zaken (BZK) wijlen Ien Dales over integriteit van de overheid, zo'n vijftien jaar geleden, is er gelukkig veel meer aandacht voor integriteit bij alle overheidsinstanties. Vooral de politie heeft dit thema krachtig opgepakt. Bij het Rijk zie je nu hetzelfde gebeuren. De bouwfraudeaffaire is bijvoorbeeld voor het ministerie van Verkeer en Waterstaat aanleiding geweest een directeur aan te stellen die speciaal belast is met integriteit. Daarnaast heeft BZK onlangs een Bureau Integriteit Openbare Sector ingericht. Ook de gemeenten hebben veel aandacht voor integriteit. Een mooi voorbeeld is de gemeente Amsterdam die een eigen integriteitsbureau heeft dat vrij zware onderzoeken doet. Bij provincies en waterschappen zie ik die ontwikkeling nog niet.”

Het zou goed zijn als integriteit ook daar meer aandacht krijgt, want een organisatie die nooit iets te melden heeft, maakt mij wantrouwend. Jarenlang nul integriteitmeldingen is te mooi is om waar te zijn.”

Ligt het binnen de taakstelling van de Rijksrecherche om hiermee iets te doen?

“We hebben door onze onderzoeken wel een goed beeld van trends. We leveren ook een bijdrage aan wetenschappelijk onderzoek en treden op tijdens congressen en symposia. Maar we zijn in de eerste plaats natuurlijk een opsporingsdienst.”

Wanneer kunnen we de nieuwe criminaliteitsbeeldanalyse (CBA) van de Rijksrecherche verwachten?

“We zijn daar net mee begonnen. Op grond van onze dossiers kunnen we iets zeggen over de trends in corruptie en integri-

teitschending bij de overheid. We zullen dan nadrukkelijk kijken naar het hele openbaar bestuur.”

Hoe houdt u uw eigen organisatie integer?

“Onze eigen integriteit staat bij ieder werkoverleg op de agenda. Zeggen dat we integer zijn, is niet voldoende. Je moet elkaar regelmatig bevragen hoe je zaken aanpakt en dan met name in het zogenaamde grijze gebied – het gebied waarbinnen je aarzelt – je afvragen: ‘moet ik dit wel doen, of is het beter van niet’. Wij moeten roomser zijn dan de Paus. Mocht het zo zijn dat een rijksrechercheur iets fout heeft gedaan, dan meld ik dat bij het OM. Het OM zal dan iemand buiten mijn invloedssfeer aanwijzen om dit te onderzoeken. Op de Rijksrecherche mag niets aan te merken zijn. Adeldom verplicht.” ■

hans.schaafsma@politieacademie.nl

Ingezonden

Ingezonden brieven kunnen worden gestuurd naar: redactie.blauw@politieacademie.nl
Blauw behoudt zich het recht voor brieven in te korten.

Digitale expertise

In de rubriek ‘Bij de plot’ in Blauw van 26 mei 2007 reageren een aantal collega’s op de stelling ‘Rechercheurs zijn onvoldoende toegerust om veilig - en dus verantwoord - gebruik te maken van internet als opsporingsmiddel’.

Ik ben projectleider voor het Interregionale Project Internet Recherche Oost-Nederland. Het project heeft als doel de informatie- en tactische rechercheafdelingen van de politieregio’s Gelderland-Zuid, Gelderland-Midden, Noord- en Oost-Gelderland, IJsselland, Flevoland en Twente op een veilige, afgeschermd, anonieme en forensisch technisch juiste manier internet bij de opsporing te laten gebruiken.

Voor de informatie- en tactische rechercheafdelingen hebben we een volledig nieuw opsporingsnetwerk ontworpen en opgezet, waarbij de rechercheur veilig, afgeschermd en anoniem ‘het internet op kan’. Het hele netwerk (we zijn eigenlijk een speciaal soort ‘internet provider voor de recherche’) is gericht en ontwikkeld voor opsporing, waarbij gegevens worden vastgelegd, zaakinformatie wordt gekoppeld aan acties op het internet, samengewerkt kan worden met meerdere rechercheurs op een onderzoek, forensische opsporingstechniek is ingebouwd en de nodige speciale maatregelen zijn ingebouwd om opsporing op internet verantwoord te kunnen doen. Daarnaast krijgt elke rechercheur, die van dit netwerk gebruik gaat maken, een driedaagse basistraining, waarin uitgebreid ingegaan wordt over de aspecten, risico’s en mogelijkheden van internet voor opsporingsonderzoeken. Deze training wordt voor ons inmiddels door Maatwerk van de Politieacademie verzorgd.

In de genoemde oostelijke regio’s maken inmiddels zo’n 41 rechercheafdelingen gebruik van het, door het project ontwikkelde, Internet Recherche Netwerk, waarbij de rechercheur gebruik kan maken van een speciaal

geprepareerde internet recherche PC (gewoon op zijn of haar afdeling), die via het netwerk op veel verschillende manieren gebruik kan maken van het internet. Naast de oostelijke regio’s is er inmiddels ook veel belangstelling vanuit andere politie-regio’s en opsporingsdiensten. Dat heeft tot gevolg gehad dat we inmiddels (kleinschalig) pilot’s draaien met de regio’s Midden en West Brabant, Brabant-Noord, KLPD Gooi en Vechtstreek, Noord-Holland Noord, de Koninklijke Marechaussee en binnenkort SIOD en AID. Het Internet Recherche Netwerk wordt inmiddels door ruim honderd rechercheurs dagelijks gebruikt voor opsporing op internet.

De gebruikers zijn normale rechercheurs (wat ze in onze visie ook vooral moeten blijven), die we wel leren internet voor opsporing te gebruiken en gelijktijdig ook een speciale opsporingsoplossing bieden, waar ze direct gebruik van kunnen maken. De rechercheur is daarbij alleen verantwoordelijk voor de inhoud (wat heb ik op internet aangetroffen), het project is verantwoordelijk voor de techniek (hoe is het op internet aangetroffen), zodat de rechercheur niet kan worden opgezadeld met pijnlijke vragen over de gebruikte techniek van internet.

De reacties op de stelling vind ik verontrustend, omdat er bij sommigen een behoorlijke naïviteit van uit straalt. We hebben in de praktijk voorbeelden genoeg van de enorme sporen die de politie achterlaat bij opsporing op internet, omdat men gewoon niet weet wat de risico’s zijn of de juiste technische mogelijkheden heeft. Ook met de zo vaak genoemde standalone PC’s!

Met vriendelijke groet,

Peter de Beijer
Projectleider Internet Recherche Oost-Nederland
Interregionaal Bureau Digitale Expertise Oost-Nederland
Politie Gelderland-Zuid